

Sillyon'dan Amphora Mühürleri: İlk Gözlemler

Amphora Stamps from Sillyon: Preliminary Observations

Erkan ALKAÇ¹ - Murat TAŞKIRAN² - Mustafa BİLGİN³

Abstract

A new research phase has been carried out since 2018 in Sillyon, an important city of Pamphylia. In the course of surveys a total of five amphora stamps were collected from the surface on the south slope and around the Hellenistic tower. Four of these stamps are of Rhodian origin whereas the origin of the last one could not be identified. In general, the Rhodian amphora stamps from Sillyon are attributed to a period from the second quarter of the second century BC to the end of the same century. These stamps are of importance for they cast light onto the commercial relations between Sillyon and Rhodes as well as onto the Hellenistic period history of the city.

Keywords: *Sillyon, Pamphylia, Hellenistic period, Rhodes, amphora stamp, commercial relations.*

Öz

Pamphylia Bölgesi'nde bulunan Sillyon'da 2018 yılından itibaren yüzey araştırmaları gerçekleştirilmektedir. Kentin güney yamacı ve Hellenistik kulenin çevresinde olmak üzere toplamda beş adet amphora mühürü bulunmuştur. Bu mühürlerin dört adeti Rhodos kökenlidir. Diğer örneğin ise kökeni belirlenememiştir. Rhodos amphora mühürlerinde yönetici ve üretici isimleri tespit edilmiştir. Sillyon'daki Rhodos amphora mühürleri genel olarak, MÖ II. yüzyılın ikinci çeyreği ile aynı yüzyılın sonları arasında tarihlenmektedir. Bu mühürler, Sillyon ile Rhodos arasındaki ticari bağlantılarını göstermesi ve kentin Hellenistik Dönemi hakkında bilgiler aktarması açısından önemlidir.

Anahtar Sözcükler: *Sillyon, Pamphylia Bölgesi, Hellenistik Dönem, Rhodos, amphora mühürü, ticari ilişkiler.*

¹ Mersin Üniversitesi Arkeoloji Bölümü, ealkac77@gmail.com.

² Pamukkale Üniversitesi Arkeoloji Bölümü, mtaskiran@pau.edu.tr.

³ Afyon Kocatepe Üniversitesi Arkeoloji Bölümü, bilgin@aku.edu.tr.

ORCID Numarası/ORCID Numbers: 0000-0001-9436-2501¹ / 0000-0001-6158-049X² / 0000-0002-9069-9614³

Giriş

Sillyon, antik dönemdeki adıyla Pamphylia Bölgesi'nde, günümüzde ise Antalya ili, Serik ilçesine bağlı Yanköy Mahallesi Kocagözler Mevkii'nde bulunmaktadır (Fig.1). Antalya-Alanya karayolunun 8 km kuzeyinde yer alan Sillyon, sözü edilen yoldan oldukça rahat bir şekilde görülebilmektedir. Kent, Toroslar (*Tauros*) ile sınırlandırılan Antalya Ovası'na hâkim 235 m yükseklikteki kayalık bir tepe üzerinde kurulmuştur. Erken dönemlerden itibaren yerleşim gören kent, üzerinde her dönemden kalıntılar barındırmaktadır. Sillyon, Pamphylia Bölgesi'nin önemli kentleri Perge, Aspendos, Side ve Attaleia gibi merkezlerden farklı olarak kayalık tepe üzerinde kurulmuştur. Antik kentin akropolisinde ve yakın çevresinde yapılan son araştırmalar ışığında, Geomtrik Dönem'den, Türk-İslam Dönemi içlerine kadar kesintisiz yerleşim gördüğü anlaşılmaktadır. XVII. yüzyılın sonlarına doğru Sillyon'un yavaş yavaş terk edildiği ve yerleşimin kentin batı eteklerinde stadionun çevresinde olduğu izlenmektedir.

Sillyon'un da, Pamphylia Bölgesi'ndeki Perge, Aspendos ve Magydos kentleri gibi kökeninin Hititlere dayandığı ileri sürülmektedir. Öyle ki, Sillyon adının Hitit metinlerinde geçen *Šalluša* 'dan türediği ve Grekçe bir isim olmadığı kabul edilen bir görüştür⁴. Nitekim Pamphylia Bölgesi'nde Sillyon ile Perge'nin Hitit ve Luwi kaynaklarında yer aldığı çeşitli araştırmalar sonucunda ortaya çıkmıştır⁵. Kentteki en erken arkeolojik malzeme Erken Bronz Çağı'na, hatta geç Kalkolitik Dönem'e verilebilecek oldukça ince yapılı ve el yapımı olan bir seramik parçasıdır⁶. Sillyon'da yapılan yüzey araştırmaları sırasında bulunmuş ve MÖ VIII. ile VII. yüzyıllara tarihlendirilen geometrik desenli ve konsantrik bezemeli seramikler; kentin bu dönemi için önemli verilerdir⁷. MÖ VI. yüzyıla tarihlenen Arkaik Dönem'e ait kandil, MÖ V. ile IV. yüzyıllara tarihlenen siyah astarlı seramik parçaları⁸ ve Erken Klasik Dönem'e tarihlenen kırmızı figürlü krater parçası⁹ Sillyon'un Arkaik ve Klasik dönemlerde var olduğuna dair güçlü veriler olarak değerlendirilebilir. Seramik buluntularına ek olarak kentin kuzeybatısında bulunan ve üç evresi tespit edilen IV no.lu Ev, Sillyon'daki yerleşim tarihi açısından son derece önemlidir¹⁰.

Hellenistik Dönem'de Sillyon ile ilgili arkeolojik verilerin çoğaldığı ve bu buluntulardan Sillyon'un artık bir kent karakteri gösterdiği anlaşılmaktadır. Kentin Hellenistik Dönemi ile ilgili önemli verilerin başında seramikler, yazıtlar ve sikkeler gelmektedir¹¹. Dahası, antik yazarların pasajlarında Sillyon'la ilgili çeşitli anlatımlara ulaşmak mümkün olmuştur¹². Sillyon'un bu dönemde kendi kendine yetebilen bir kent olduğu Hellenistik Dönem içlerine tarihlenen yapılaşmadan da anlaşılmaktadır. Bu dönemde savunma karakteri gösteren yapıların çoğunlukta olması, Sillyon'un savunma sistemi ile ön planda olduğunu göstermektedir¹³. Roma İmparatorluk

⁴ Forlanini 1999, 237; Tekoğlu 2000, 49; Karauguz 2005, 75.

⁵ Tekoğlu 2000, 49.

⁶ Küpper 1996, 265; Küpper 1997b, 453.

⁷ Bkz. Taşkiran 2017 ve Özer – Taşkiran 2018, 151-173.

⁸ Küpper 1996, 265; Küpper 1997b, 453.

⁹ Özer-Taşkiran 2010, 283, Res. 10, Çiz. 2.

¹⁰ Burası gösterdiği mimari gelişime göre sırasıyla ilk olarak MÖ V. yüzyıl daha sonra geç MÖ VI. yüzyıl ve son olarak erken Hellenistik Dönem'e tarihlendirilmiştir. Bkz. Küpper 1996, 262-63; Küpper 1997b, 453, Fig. 9A.

¹¹ Brixhe 1976, 165. Pamphylia'da görülen Büyük İskender sikkelerinde Era olarak MÖ 221/220 tarihleri görülmektedir. Bunun için bkz. Morkholm 1978, 70.

¹² Hellenistik Dönem'de Sillyon'dan bahseden ilk antik yazar, MÖ 4. yüzyılda yaşamış Pseudo Skylaks'dır (Scyl. Per.101. 1.). Tarihçi Livius ise, bu dönemde Sillyon'un Kibyra ve Limnen denilen yerle birlikte Roma'nın kontrolünde olduğunu söyler (Liv. Per. XXXVIII; XV.4-12.).

¹³ Kent savunması için Taşkiran 2017.

Dönemi'nde Sillyon'un genişleyip büyük bir kent haline geldiği anlaşılmaktadır. Bu dönemde kentle ilgili yazıtlar önemli veriler sunmaktadır. Sillyon'da bulunmuş ve MS II. yüzyıla tarihlendirilmiş Megakles'in kızı hayırsever Menodora ve ailesinin yazıtları kent in bu dönemdeki sosyal ve ekonomik durumunu göstermesi açısından son derece önemlidir¹⁴. Başta Menodora ve ailesinin desteği olmak üzere, Sillyon'un MS II. ve III. yüzyıllarda şehircilik açısından geliştiği ve birçok kamu ile dinsel yapının inşa edildiği söylenebilir. Korunaklı doğal yapısı, stratejik konumu ve güçlü suruyla Sillyon'un, Bizans Dönemin'de Pamphylia Bölgesi'nde meydana gelen birçok olaya rağmen bölgenin en güçlü kentlerinden olduğu görülmektedir. Bizans Dönemi Pamphylia'sında kent, bir piskoposluk merkezi olmuş ve bu statüsünü uzun süre korumuştur¹⁵. Son olarak, Türk-İslam Dönemi'nde Teke-İl'inin önemli merkezlerinden Karahisar-i Tekkesi Kalesi olarak tarihsel bazı gelişmelere ev sahipliği yapmış ve 17. yüzyıla kadar yerleşim görmüştür¹⁶.

Sillyon Yüzey Araştırmaları sırasında bulunan kentler ya da bölgeler arası ticari bağlantıların kanıtı olan amphora mühürleri, bu makalenin konusunu oluşturmaktadır. Çalışmada yüzey araştırmalarından çıkan toplam beş adet mühürlü amphora ele alınmaktadır. Bunlardan 4 tanesi (S18.YB.PT.01, S18.YB.PT.02, S18.YB.PT.03 ve S18.YB.PT.04) 2018 yılı araştırmalarında ve bir tanesi ise (SPXXVII.3-21) önceki araştırma dönemlerinde bulunan örnektir. Makalede bu amphora mühürlerini sınıflandırmak ve tarihlemek amaçlanmıştır.

Amphora Mühürleri

Figür No. 2 (S18.YB.PT.01)'deki dikdörtgen formlu mühürdeki yazıtın ilk satırının başlangıcında ἐπί edatı, sonrasında iki satırdan oluşan Ἀρατοφάνης ismi ve üçüncü satırda Rhodos ay adı Δάλιος bulunmaktadır. Ἀρατοφάνης isminin önündeki ἐπί edatından dolayı, bu adın Rhodoslu bir yöneticiye ait olduğu anlaşılmaktadır. Ἐπί edatı, genel olarak "...nin dönemi" anlamına gelmektedir ve bu edat, yönetici içerikli mühürlerde ismin önünde yer almaktadır¹⁷.

Rhodos amphora mühür araştırmalarında, Ἀρατοφάνης I ve Ἀρατοφάνης II (Period Vc içerisinde MÖ ca. 109) olmak üzere iki yönetici ismi tespit edilmiştir¹⁸. Sillyon buluntusunun baskı karakteri dikkate alındığında, bu mühürdeki ismin Ἀρατοφάνης I'e ait olduğu anlaşılmaktadır. Bu yöneticinin isminin geçtiği mühürlerde sembol olarak Helios büstü¹⁹ ile gül²⁰ kullanılmıştır. Ἀρατοφάνης I'in Rhodoslu üreticilerden Αγαθόκλης III, Ἀγορῶναξ, Ἀμύντας, Ἀριστοκλής II, Ἰπποκράτης, Καλλιῶ, Μαρσύας, Νικασίωνς ve Νύσιος ile bağlantılı olduğu çift kulpu korunmuş amphoralar sayesinde belirlenmiştir²¹. Bu üreticilerin faaliyet dönemlerinin belirlenmesinde, Ἀρατοφάνης I'in görev yılı da dikkate alınmıştır. Yönetici Ἀρατοφάνης I'in Period IIIe içerisinde MÖ ca. 169/167 yılları arasında görev yaptığı düşünülmektedir²². Ἀρατοφάνης I'in isminin kaydedildiği mühürler, geniş bir coğrafi

¹⁴ Lanckoronski 1890, 172-178, no. 54-63; Debord 1982, 73; Wörrle 1989, 162; Bremen 1994, 43.

¹⁵ Ruggieri ve Nethercott 1986, 133; Hellenkemper – Hild 2004, 397.

¹⁶ Bu dönem için bkz. Dargot 1968, 283; Flemming 1964, 99-10; Karaca 1997, 116-118; Karaca 2012, 118 vd.

¹⁷ Cankardeş ve Şenol 2006, 18.

¹⁸ Cankardeş ve Şenol 2015, 274-287.

¹⁹ Finkielsztejn 2001, pl. IX, no. 162.

²⁰ Cankardeş ve Şenol 2015, 274, RE- ΑΡΑΤΟΦΑΝΗΣ 01- ΑΓΡΙΑΝΙΟΣ- 001; 275, RE- ΑΡΑΤΟΦΑΝΗΣ 01- ΑΡΤΑΜΙΤΙΟΣ- 002; 276, RE- ΑΡΑΤΟΦΑΝΗΣ 01- ΑΡΤΑΜΙΤΙΟΣ- 004- 005; 277, RE- ΑΡΑΤΟΦΑΝΗΣ 01- ΔΑΛΙΟΣ- 001; 278, RE- ΑΡΑΤΟΦΑΝΗΣ 01- ΠΑΝΑΜΟΣ- 002; 280, RE-ΑΡΑΤΟΦΑΝΗΣ 01-YAKINΘΙΟΣ-002

²¹ Cankardeş ve Şenol 2017, 213.

²² Finkielsztejn 2001, 192, tab. 19.

alana yayılmıştır. Bu isim ile ilgili mühürler Olbia²³, Catateni-Romanya²⁴, Korinthos²⁵, Pergamon²⁶, Didyma²⁷, Bybassos²⁸, Patara²⁹, Paphos³⁰, Tatarlı Höyük-Ovalık Kilikia³¹, Samaria³², Tell Anafa³³, Bet Yerah³⁴, Alexandria³⁵, Tanis³⁶, Tell Atrib³⁷ ve Kartaca'da³⁸ bulunmaktadır. Sillyon buluntusu ile Alexandria³⁹ve Didyma⁴⁰örnekleri aynı kalıptan elde edilmiştir.

Figür No. 3 (SPXXVII.3-21)'deki dikdörtgen formlu mühürdeki yazıtın ilk satırının başlangıcında ἐπί edatı görülmektedir. Mühürde iki satırdan oluşan Ἀριστομάχος ismi ve üçüncü satırda Rhodos ay adı Θεσμόφοριος yer almaktadır. Yazıtın başlangıcındaki ἐπί edatı, Ἀριστομάχος isminin Rhodoslu bir yöneticinin adı olduğunu anlamamızı sağlamaktadır.

Rhodos amphora mühürlerinde yönetici olarak Ἀριστομάχος I ve Ἀριστομάχος II (Period VI – MÖ ca. 107 – ca. 88/86) isimleri saptanmıştır⁴¹. Sillyon buluntusunun baskı özelliklerinden dolayı, bu mühür üzerindeki ismin Ἀριστομάχος I'i içerdiği belirlenmiştir. Yönetici Ἀριστομάχος I'in isminin geçtiği mühürlerde sembol olarak gül⁴² ve Helios⁴³ kullanılmıştır. Alexandria Benaki Koleksiyonu'ndaki bazı mühürlerde yöneticinin ismi dikdörtgen formlu mühür içerisinde çerçeve içerisine alınmıştır⁴⁴. Ἀριστομάχος I'in üreticilerden Ἀμύντας, Ἀριστοκλῆς II, Μαρσύας, Νανίς, Νύσιος, Ὀνασίουκος ve Πολύξενος ile bağlantılı olduğu saptanmıştır⁴⁵. İlgili üreticilerin faaliyet dönemlerinin tespitinde, Ἀριστομάχος I'in görev yılı da belirleyici olmuştur. Bu yöneticinin MÖ ca. 159/158 – ca. 154/153 yılları arasında görev yaptığı düşünülmektedir⁴⁶. Ἀριστομάχος I'in isminin bulunduğu

²³ Levi 1964, 262, no. 49.

²⁴ Mandescu 2016, 374, E05, pl. 2.

²⁵ Adamscheck 1979, 29, Gr 69, pl. 7.

²⁶ Börker ve Burow 1998, 21, no. 72-79, taf. 3.

²⁷ Jöhrens 2004, 159, A22, taf. 6.

²⁸ Held, Cankardeş, Şenol ve Şenol 2007, 45, res. 15.

²⁹ Dündar 2017, 109-110, Rh.36.

³⁰ Sztetyllo 1976, 37, no. 52; Sztetyllo 1991, 26, no. 19; Nicolaou 2005, 412, no. 38.

³¹ Dündar ve Gerçek 2018, 157, SH 5.

³² Reisner, Fisher ve Lyon 1924, 314.

³³ Ariel ve Finkielsztejn 1994, 194, Sah 16.

³⁴ Fischer ve Tal 2017, 85, no. 38.

³⁵ Cankardeş ve Şenol 2000, 150, no. 25; Cankardeş ve Şenol 2015, 274-282.

³⁶ Chaby 2009, 6, no. 7.

³⁷ Sztetyllo 2000, 71, no. 8.

³⁸ Jöhrens 1999, 242, no. 1.

³⁹ Cankardeş ve Şenol 2015, 277, RE-ΑΡΑΤΟΦΑΝΗΣ 01-ΔΑΛΙΟΣ-003.

⁴⁰ Jöhrens 2004, 159, A22, taf. 6.

⁴¹ Cankardeş ve Şenol 2015, 398-413.

⁴² Dündar 2017, 124, Rh.56.

⁴³ Empereur 1977, 38, no. 106; Finkielsztejn 2001, pl. VIII, no. 150a.

⁴⁴ Cankardeş ve Şenol 2015, 405, RE-ΑΡΙΣΤΟΜΑΧΟΣ 01-001-002.

⁴⁵ Cankardeş ve Şenol 2015, 398.

⁴⁶ Finkielsztejn 2001, 193, tab. 20.

mühürler Sinope⁴⁷, Tanais⁴⁸, Knidos⁴⁹, Kaunos⁵⁰, Patara⁵¹, Damascus⁵², Alexandria⁵³, Crocodilopolis/Arsinoe⁵⁴, Kıbrıs Müzesi⁵⁵ ve Hermitage Müzesi'nde⁵⁶ görülmektedir. Sillyon buluntusu 'Αριστομάχος I ismini içeren bu mühür, Delos'da ele geçen bir örnek ile aynı kalıptan elde edilmiştir⁵⁷.

Figür No. 4 (S18.YB.PT.04)'deki dikdörtgen formlu mühürde, tek satırdan oluşan Rhodoslu üretici Θεοαξ'ın ismi yer almaktadır. Bu ismin alt satırına, sağa doğru yatık şekilde thyrsos sembolü yerleştirilmiştir. Üretici Θεοαξ'ın ismi, Alexandria Greko-Romen Müzesi Benaki Koleksiyonu amphora mühür çalışmalarında beş mühürde kayıt altına alınmıştır. Üreticinin ismi ile birlikte Κάρνειος ve Πάναμος gibi Rhodos ay isimleri de görülmektedir. Θεοαξ'ın Period IV (MÖ. ca 160 – ca. 46) ve Period V'de (MÖ ca. 145 – ca. 108) üretim faaliyetlerini gerçekleştirdiği düşünülmektedir⁵⁸.

Figür No. 5 (S18.YB.PT.03) 'deki yuvarlak formlu amphora mühürün merkezinde Rhodos Adası'nın simgesi olan gül sembolü yer almaktadır. Bu sembolün çevresindeki yazıt, tahrip olduğu için restore edilememektedir. Mühürün basılı olduğu kulp, form açısından MÖ II. yüzyıl Rhodos amphora ile benzerlikler taşımaktadır⁵⁹. Bu amphora kulpunun form bakımından yakın benzeleri, Alexandria Greko-Romen Müzesi envanterinde bulunmaktadır⁶⁰.

Figür No. 6 (S18.YB.PT.02)'daki dikdörtgen formlu mühürde Ζωΐλος ismi tespit edilmiştir. Bu isim, farklı dönemlere ve üretim merkezlerine ait amphora mühürlerinde görülmektedir. Sillyon buluntusunda Ζωΐλος ismindeki zeta harfi, iota gibi ve omega da açık şekilde kullanılmıştır. Yazıt, dikdörtgen bir çerçeve içerisine alınmıştır. Bu ismin saptandığı aynı kalıptan elde edilmiş iki mühür, Alexandria Benaki Koleksiyonu ve Kriket Sahası kazılarında bulunmuştur. Alexandria örneklerinin kulp ve kil ile hamur özelliklerinden dolayı Khios üretimi amphoralar olabileceği belirtilmektedir⁶¹. Ancak çalışmaya konu olan Sillyon buluntusu amphoranın kil ve katkı özellikleri, Khios üretimi amphoralardan uzak durmaktadır. Aigion üretimi bazı amphoralarda, baskı olarak genitivus halde Ζωΐλου ismi görülmektedir. Aigion örneklerinde bu isim, Sillyon'dan farklı olarak zeta ile başlamakta ve isim bir çerçeve içerisine alınmamıştır⁶². Ancak Sillyon buluntusu, Aigion örnekleri ile form ve kil açısından benzeşmektedir. Ephesos Tetragonos Agora kazılarında ele geçen bir Dressel 25 amphorası

⁴⁷ Conovici ve Garlan 2004, 113-114, no. 28, pl. II.

⁴⁸ Jöhrens 2001, 383, no. 25.

⁴⁹ Knidos'da yürütülen amphora mühür çalışmalarında bu yöneticinin isminin geçtiği bir mühür tespit edilmiştir. Bu bilgiyi kullanmamıza izin veren Knidos Kazıları Başkanı Prof. Dr. Ertekin M. DOKSANALTI'ya teşekkür ederiz. Knidos kazılarına bulunan amphora mühürleri üzerine ilk değerlendirmeler için bkz. Alkaç 2019, 84-101.

⁵⁰ Schmaltz 2016, 239-241, KA 570-573.

⁵¹ DüNDAR 2017, 123-124, Rh.55-56.

⁵² Badoud 2010, 167, Amphorae 3 (S 51).

⁵³ Cankardeş ve Şenol 2015, 398-406.

⁵⁴ Empereur 1977, 34, no. 97.

⁵⁵ Nicolaou 1969, 163, no. 33, pl. 29.

⁵⁶ Pridik 1917, 24, no. 536.

⁵⁷ Cankardeş ve Şenol 2015, 401, RE-ΑΡΙΣΤΟΜΑΧΟΣ 01- ΘΕΣΜΟΦΟΡΙΟΣ- 003.

⁵⁸ http://www.amphoralex.org/timbres/eponymes/accueil_epon/affiche_LRF.php.02/10/2019.

⁵⁹ Empereur ve Picon 1987, 60-61, no. 12, pl. 3.

⁶⁰ Şenol 2018, 378-391, no. 319-326.

⁶¹ Cankardeş ve Şenol 2000, 504-505, no. 172.

⁶² Filis 2016, 155, fig. 5-C.

üzerinde de bu isim tespit edilmiştir. Ephesos örneğindeki isim, zeta harfi ile oluşturulmuş ve bir çerçeve içerisine alınmamıştır⁶³. Ostia'da bulunan Dressel 25 amphorasında da bu isimle karşılaşılmıştır⁶⁴. Ilion'da da bu ismin geçtiği bir mühür bulunmuştur⁶⁵. Albeşti'de isim, Ζωίλ(ου) olarak kısaltma şeklinde verilmiştir. Zeta, iota şeklinde ve omega ise kapalıdır⁶⁶.

Sonuç

Sillyon'da 2018-2019 yıllarında gerçekleştirilen yüzey araştırmalarında dört, daha önce gerçekleştirilen çalışmalarda ise bir olmak üzere toplam beş adet amphora mühürü kentin güney yamacı ve Hellenistik kulenin çevresinde bulunmuştur. Bu mühürler, Rhodos (figür no. 2-5) ve kökeni saptanamayan (figür no. 6) olarak sınıflandırılmıştır. Rhodos amphora mühürleri üzerinde yönetici ve üretici isimleri yer almaktadır. Figür No. 2'de MÖ ca. 169/167 yıllarında görev yaptığı düşünülen Ἀρατοφάνης I ve figür no. 3'de MÖ ca. 159/158 – ca. 154/153 yılları arasında görev yaptığı belirtilen Ἀριστομάχος I isimleri tespit edilmiştir. Figür No. 4'de Period IV – Period V'de üreticilik faaliyetlerini gerçekleştirdiği düşünülen Θοός ismi bulunmaktadır. Bu üreticinin çok az sayıda mühürü yayınlanmıştır. Figür No. 5, yazıtın tahrip olmasından dolayı okunamamıştır. Ancak mühür baskılı bu amphora kulpunun formu, MÖ II. yüzyıla tarihlenen Rhodos amphorası ile benzerlik göstermektedir. Figür No. 2-5 arasındaki mühürler, Sillyon ile Rhodos Adası arasında kurulan ticari bağlantıların ilk kanıtlarıdır. Bu mühürlerden elde edilen kronolojik bilgiler, ada ile kent arasındaki ticari bağlantıların MÖ II. yüzyılın ikinci çeyreği içerisinde başladığını ve muhtemelen aynı yüzyılın sonlarına kadar da sürdüğünü ortaya koymaktadır. İleriki süreçte Sillyon'da yapılacak kazı çalışmalarında bulunacak Rhodos mühürleri, ada ile kent arasındaki ticari ilişkileri daha ayrıntılı anlamamıza katkı sağlayacağını düşünmekteyiz. Figür No. 6'daki yazıt, farklı dönemlere tarihlenen ve yerlerde üretilmiş amphoralarda tespit edilmiştir. Ancak burada kökeni saptanamayan amphora mühürleri arasında değerlendirilmiştir.

⁶³ Bezczy 2006, 290, no. 19, fig. 3.

⁶⁴ Boersma, Yntema ve Werff 1986, 115-116, pl. III, 5, 8-9.

⁶⁵ Panas ve Pontes, 1998, 247, no. 74.

⁶⁶ Radulescu, Barbulescu ve Buzoianu 1990, no. 400 (4), pl. III.

Katalog

Figür No. 2

Envanter No: S18.YB.PT.01

Buluntu Yeri: Güney Yamaç

Buluntu Yılı: 2018

Köken: Rhodos

Yönetici: Aratophanes I

Mühür Formu: Dikdörtgen

Mühür Ölçüleri: 4.1 x 1.9 cm.

Yazıt Özelliği: Üç satır yatay yazıt.

Hamur Rengi: 2.5 YR 6/4 light reddish brown

Yüzey Rengi: 10 YR 8/2very pale brown

Katkı Maddesi: Kalker, taşçık

Kalıp: RE- ΑΡΑΤΟΦΑΝΗΣ 01-ΔΑΛΙΟΣ-003

Yazıt:

Ἐπί Ἀρατο-

φάνευς

Δαλίου

Figür No. 3

Envanter No: SPXXVII.3-21

Buluntu Yeri: Kentin Batı Yamacı

Buluntu Yılı: 2019

Köken: Rhodos

Yönetici: Aristomachos I

Mühür Formu: Dikdörtgen

Mühür Ölçüleri: 4.3 x 1.3 cm.

Yazıt Özelliği: Üç satır yatay yazıt.

Hamur Rengi: 2.5 YR 7/6light red

Yüzey Rengi: 7.5 YR 8/2 pinkish white

Katkı Maddesi: Kalker

Kalıp: RE-ΑΡΙΣΤΟΜΑΧΟΣ 01-ΘΕΣΜΟΦΟΡΙΟΣ-003

Yazıt:

Ἐπί Ἀριστομά-

χου

Θεσμοφορίου

Figür No. 4

Envanter No: S18.YB.PT.04

Buluntu Yeri: Güney Yamaç

Buluntu Yılı: 2018

Köken: Rhodos

Üretici: Thoas

Sembol: Thrysos

Mühür Formu: Dikdörtgen

Mühür Ölçüleri: 4.5 x 1.6 cm.

Yazıt Özelliği: Bir satır yatay yazıt.

Hamur Rengi: 5 YR 6/4 light reddish brown

Yüzey Rengi: 5 YR 6/4 light reddish brown

Katkı Maddesi: Kalker

Kalıp: RF- ΘΟΑΣ-

Yazıt:

Θόα

Thrysos

Figür No. 5

Envanter No: S18.YB.PT.03

Buluntu Yeri: Hellenistik Kule'nin Kuzey Doğusu

Buluntu Yılı: 2018

Köken: Rhodos

Sembol: Gül

Mühür Formu: Yuvarlak

Mühür Ölçüsü: -

Yazıt Özelliği: -

Hamur Rengi: 2.5 YR 6/6 light red

Yüzey Rengi: 2.5 YR 6/6 light red

Katkı Maddesi: Kalker, mika

Yazıt:

[.....]

Gül

Figür No. 6

Envanter No: S18.YB.PT.02

Buluntu Yeri: Hellenistik Kule'nin Doğusu

Buluntu Yılı: 2018

Köken: -

Üretici: Zoilos

Mühür Formu: Dikdörtgen

Mühür Ölçüleri: 4.8 x 2.2 cm.

Yazıt Özellikleri: Çerçeve içerisine alınmış bir satır yatay yazıt, iota şeklinde zeta harfi kullanımı, açık omega.

Hamur Rengi: 5 YR 6/4 light reddish brown

Yüzey Rengi: 2.5 Y 7/3 pale brown

Katkı Maddesi: Mineral, taşçık ve kireç

Yazıt:

Ζώϊλου

A. Özel İsimler

- Ἀγαθόκλης III, Rh. üretici, 2
Ἀγορᾶναξ, Rh. üretici, 2
Ἀμύντας, Rh. üretici, 2, 3
Ἀρατοφάνης I, Rh. yönetici, 2
Ἀριστοκλῆς II, Rh. üretici, 2,3
Ἀριστομάχος I, Rh. yönetici, 3
Ζωΐλος, üretici, 6
Θοας, Rh. üretici, 4
Ἴπποκράτης, Rh. üretici, 2
Καλλιώ, Rh. üretici, 2
Μαρσύας, Rh. üretici, 2, 3
Νανῆς, Rh. üretici, 2
Νικασίων, Rh. üretici, 2
Νύσιος, Rh. üretici, 2, 3
Ὀνασίοικος, Rh. üretici, 3
Πολύξενος, Rh. üretici, 3

B. Sembol

- Thyrsos, Rh., 4
Gül, Rh., 5

C. Edat

- Ἐπί, 2,3

D. Ay İsimleri

- Δάλιος, Rh., 2
Θεσμόφοριος, Rh., 3

Kaynakça

Antik Kaynaklar

Arr. Anab. (= Arrianus, Anabasis)

Kullanılan Metin: İskender'in Seferi, Aleksandrou Anabasis. Çev. Furkan Akderin, İstanbul, 2005.

Liv. perioch. (= Livius, Ab urbe condita librorum periochae)

Kullanılan Metin ve Çeviriler: Livy, From the founding of the city. With an English translation by A. C. Schlesinger. I-XIV. London, New York, 1967 (The Loeb Classical Library).

Scyl. Periplus (= Skylaks, Periplus Scylacis)

Kullanılan Metin: Periplus Scylacis. Ed. C. Müller. Geography Graeci Minores I. Paris, 1990.

Modern Kaynaklar

Adamscheck, B. (1979). IV. The Pottery, Stamped Amphora Handles, Kenchreai, Eastern Port of Corinth. Leiden.

Alkaç, E. (2019). Knidos Kazılarında Bulunan Amphora Mühürleri Üzerine İlk Değerlendirmeler. Arkhaia Anatolika, 2, 84-101.

Ariel, D., Finkielsztejn, G. (1999). Stamped Amphora Handles. Tell Anafa I, 183-240.

Badoud, N. (2010). Amphores Rhodiennes des Vues A Damas Par Henri Seyrig. Syria, 87, 165-172.

Bezczky, T. (2006). Consumer Behaviour in Ephesus in the First Century BC. D. Malfitana – J. Poblome – J. Lund (Ed.), Old Pottery in a New Century. Innovating Perspectives on Roman Pottery Studies, Atti del Convegno Internazionale di Studi Catania, 22-24 Aprile 2004. Monografie dell'Istituto Per i Beni Archeologici e Monumentali 1, Catania, 287-307.

Boersma, J., Yntema, D., Werff, J. (1986). Excavations in the House of the Porch at Ostia. Babesch 61, 77-137.

Börker, C., Burow J. (1998). Die Hellenistischen Amphorenstempel aus Pergamon Der Pergamon-Komplex. Pergamenische Forschungen 11, Berlin.

Van Bremen, R. (1994). A Family From Silyon. Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik, 104, 43–56.

Brixhe, C. (1976). Le Dialecte Grec De Pamphylie. Document et grammaire, Paris.

Cankardeş-Şenol, G. (2000). İskenderiye (Mısır) Kurtarma Kazılarında Ele Geçen Hellenistik Dönem Amphora Mühürleri, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

- Cankardeş-Şenol, G. (2006). *Klasik ve Hellenistik Dönem’de Mühürlü Amphora Üreten Merkezler ve Mühürleme Sistemleri*, İstanbul.
- Cankardeş-Şenol, G. (2015). *Lexicon of Eponym Dies on Rhodian Amphora Stamps. Volume 1, Eponyms A, EtAlex 33*, Alexandrie.
- Cankardeş-Şenol, G. (2017). *Lexicon of Eponym Dies on Rhodian Amphora Stamps. Volume 4, Eponyms T to X, EtAlex 39*, Alexandrie.
- Chaby, R. (2009). *Les timbres amphoriques trouvés à Tanis de 1976 a 2008*, Paris.
- Conovici, N., Garlan, Y. (2004). *Les Timbres Amphoriques Etrangers Trouves à Sinope (1). Anatolia Antiqua, XII*, 105-122.
- Dargot, B. (1968). *Karahisar-ı Teke. İslam Ansiklopedisi, Vol. 6. İstanbul*, 283.
- Debord, P. (1982). *Aspects sociaux et économiques de la vie religieuse dans l’Anatolie gréco-romaine*, Leyden.
- Dündar, E. (2017). *Transport Jars and Stamped Amphoras from Patara 7th to 1th Centuries BC, The Maritime Trade of a Harbor City in Lycia. Patara IV.3*, İstanbul.
- Dündar, E., Gerçek, A. (2018). *Imported Hellenistic Stamped Amphora Handles from Tatarlı Höyük. Gephyra, 15*, 153-174.
- Empereur, J. Y. (1977). *Catalogue des Timbres Amphoriques de Medinet-El-Fayoum (Crocodilopolis-Arsinoe). Universite Paris IV*, Paris.
- Empereur, J. Y., Hesnard, A. (1987). *Les Amphores Hellenistiques. Ceramiques Hellenistiques et Romanes II, 9-70*.
- Filis, K. (2016). *The Local Transport Amphorae from Aigion. S. Japp – P. Kögler (Ed.), Traditions and Innovations: Tracking the Development of Pottery from the Late Classical to the Early Imperial Periods. Berlin, November 2013. Wien*, 151-167.
- Flemming, B. (1964). *Landschaftsgeschichte von Pamphylien. Pisidien und Lykien im Spätmittelalter*, Wiesbaden.
- Forlanini, M. (1999). *L’Anatolia Occidentale e gli Hittiti: appunti su alcune recenti scoperte e le loro conseguenze per la geografia storica. Studi micenei ed egeo-anatolici XL-2*, 219-253.
- Finkielsztejn, G. (2001). *Chronologie Détaillée et Révisée des Éponymes Amphoriques Rhodiens, de 270 á 108 av. J.–C. environ. BAR International Series 990*, Oxford.
- Fischer, M., Tal, O. (2017). *Stamped Amphora Handles, R. Greenberg, O. Tal – T. Da’Adli (Ed.), Bet Yerah, Hellenistic Philoteria and Islamic Al-Sinnabra The 1933-1986 and 2007-2013 Excavations, Volume III, 77-96*.

- Held, W. et al. (2007). 2005 Yılı Bybassos Araştırması. Araştırma Sonuçları Toplantısı, 24/1, 37-50.
- Hellenkemper, H., Hild, F. (2004). Lykien und Pamphylien. Tabula Imperii Byzantini 8 1-2, Wien.
- Jöhrens, G. V. (1999) Griechische Amphorenstempel Hellenistischer Zeit der Grabungen 1974-1994. Karthago, Band III, Die Deutschen Ausgrabungen in Karthago, 239-258.
- Jöhrens, G. V. (2001). Amphorenstempel Hellenistischer Zeit aus Tanais. Eurasia Antiqua, Zeitschrift für Archäologie Eurasiens, Band 7, 367-479.
- Jöhrens, G. V. (2004). Amphorenstempel aus Didyma. Didyma, Band 2, Die hellenistische und frühkaiserzeitliche Gebrauchskeramik. 153-169.
- Karaca, B. (1997). XV ve XVI. Yüzyıllarda Teke Sancağı. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Samsun.
- Karaca, B. (2012). Osmanlı Dönemi Antalyası. Dünden bugüne Antalya Kitabı, Cilt II, 117-148.
- Karauğuz, G. (2005). Arkeolojik ve Filolojik Belgeler Işığında MÖ. II. Binde Orta Anadolu'nun Güney Kesimi. Konya.
- Küpper, M. (1996). Silyon. Vorbericht über die Arbeiten 1995. AA, 259-263.
- Küpper, M. (1997). Silyon. Research Work 1995. Araştırma Sonuçları Toplantısı, 14/2, 451-462.
- Lanckoronski, V. K. G. (2005). Pamphylia ve Pisidia Kentleri I. S. Bulgurlu (Çev.). İstanbul.
- Levi, E. I. (1964). Olbi, Temenos i Agora. Moscow.
- Mandescu, D. (2016). The Chronology of the Rhodian Stamped Amphora Handles in the South-Eastern Proximity of the Carpathian Basin". S. Berecki (Ed.), A Case Study: the Late Iron Age Settlement at Cetățeni, Iron Age Chronology in the Carpathian Basin, Bibliotheca Mvsei Marisiensis Series Archaeologica XII, 357-407.
- Morkholm, O. (1978). The Era of Pamphylian Alaxanders. Museum Notes. American Numismatic Society, 23, 69-75, pl. 8-9.
- Nicolaou, I. V. (2005). The Stamped Amphora Handles. Paphos V, Nicosia.
- Özer, E., Taşkiran, M. (2010). 2009 Yılı Silyon Antik Kenti ve Çevresi Yüzey Araştırması. Araştırma Sonuçları Toplantısı, 28/1, 279-296.
- Özer, E., Taşkiran, M. (2018). The Silyon Main City Gate. Adalya, 22, 151-173.
- Panas, C. I., Pontes, H. (1998). Stamped Amphora and Lagynos Handles from the 1989-1995 Seasons. Studia Troica, 8, 223-262.

- Pridik, E. (1917). Catalogue d'Inventaire des Timbres sur Anses et Cols d'Amphores. Ainsi sur Tuiles, de la Collection de l'Ermitage. Petrograd.
- Radulescu, A. et al. (1990). Importuri Amforice la Albeşti (jud. Constanta): Chersonesul Tauric, Cnidos, Cos, Paros. Pontica, XXIII, 29-48.
- Reisner, G.A. et al. (1924). Harvard Excavations at Samaria, 1908-1910. Cambridge, 310-316.
- Ruggieri V.S.J., Nethercott F. (1986). The Metropolitan City of Syllion and its Churches. Jahrbuch der Österreichischen Byzantinistik, 36, 133-156.
- Schmaltz, B. (2016). Die hellenistischen Amphorenstempel von Kaunos. Asia Minor Studien, 79, Bonn.
- Sztetyllo, Z. (1976). Les timbres céramiques (1965-1973). Nea Paphos I, Centre D'Archéologie Méditerranée de l'Académie Polonaise des Sciences. Varsovie.
- Sztetyllo, Z. (1991). Pottery Stamps (1975-1989). Nea Paphos IV. Varsova.
- Sztetyllo, Z. (2000). Tell Atrib 1985-1995, I, Pottery Stamps. Travaux de Centre d'Archéologie Méditerranéenne de l'Académie Polonaise de Sciences, Tome 34. Varsovie.
- Şenol, A. K. (2018). Commercial Amphorae in the Greco-Roman Museum of Alexandria, EtAlex 44. Alexandria.
- Taşkıran, M. (2017). Sillyon Savunma Sistemi ve Pamphylia Bölgesindeki Konumu. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Tekoğlu, R. (2000). Eski Pamfilya Halkları ve Dilleri. Adalya, IV, 49-58.
- Wörrle, M. (1989). Stadt und Fest im kaiserzeitlichen Kleinasien. Studien zu einer agonistischen Stiftung aus Oenoanda. Vestiga, 39. München.

Resimler

Fig.1

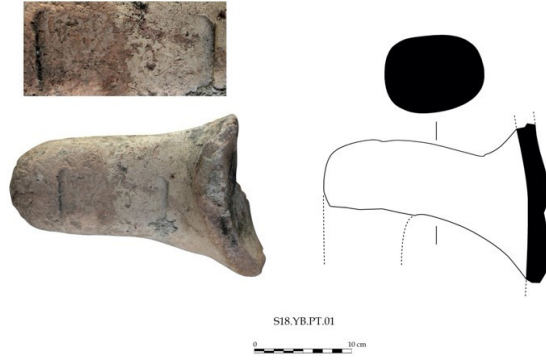

Fig.2

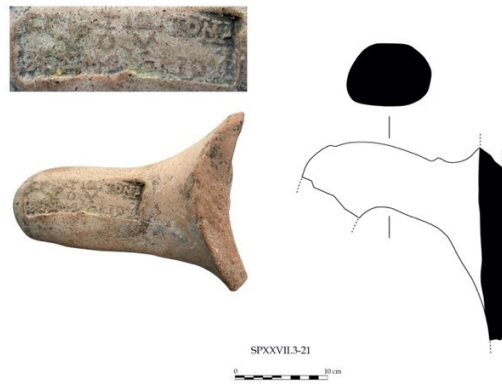

Fig.3

Fig.4

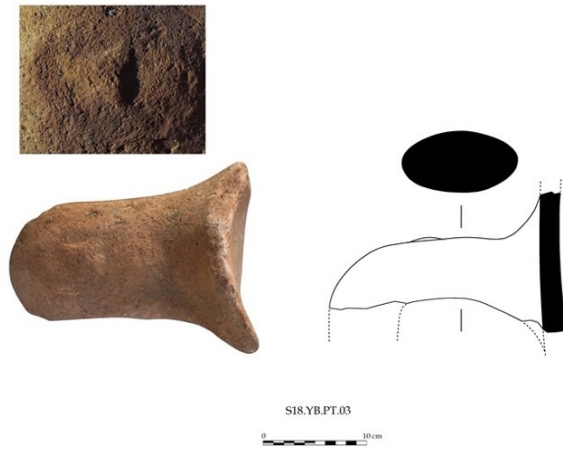

Fig.5

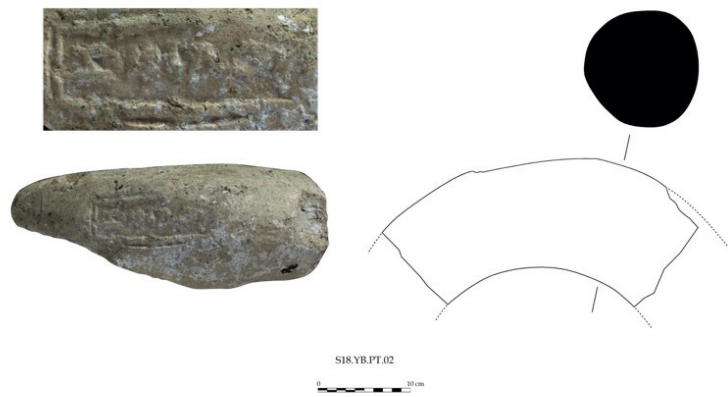

Fig.6